

Nestgelegenheid

Het belang van nestgelegenheid

De meeste bijensoorten overwinteren als pop in hun nest om in het voorjaar uit te komen als nieuwe bijengeneratie. De moederbij gaat na of tijdens het voltooiën van haar nest dood. Wilde bijen kunnen dus alleen voortbestaan als er voldoende nestgelegenheid voor hen aanwezig is. Geen nest betekent geen populatie het volgende jaar.

80% van de bijen zijn grondnestelaars (nesten onder de grond) en 20% bovengrondnestelaars (stengels en holtes). De bij maakt in een gang of tunnel verschillende nestcellen. In elke nestcel legt ze een bolletje stuifmeel en een larve. Sommige bijen bekleden de nestcellen van binnen, anderen weer niet. Vervolgens maakt de bij de nestcel dicht door een tussenwand te maken. Elke bij doet dit op zijn eigen manier. Sommige bijen gebruiken stukjes blad, hars, leem, haren van stengels, houtpapjes of grind.

Natuurlijke nestgelegenheden

Natuurlijke nestgelegenheden creëren werkt het meest effectief. Richt je hierbij niet alleen op bovengronds of ondergronds, maar beide.

Je kunt natuurlijke nestgelegenheden creëren door:

Bovengrondnestelaars

- **Zorg voor dood hout.** Boomstammen kun je inboren om boorgangen te creëren. Bijen doen niks met boomschors, dus dit moet je of weghalen of gaten inboren. Je kunt ook de natuur zijn werk laten doen: kevers en andere insecten bijten gaten uit, waarna de bij daar graag een nest in maakt. Zorg dat het hout droog blijft en in de zon staat (minimaal 6 uur zon). Hout van eik, populier, wilg en beuken zijn geliefd. Let op: het kan enkele jaren duren voordat ze geschikt en gebruikt worden. Dood hout in de zon is eveneens een geschikte plek voor bijen om even te rusten en op te warmen.
- **Zorg voor dode stengels.** Stengels van merghoudende planten zijn zeer geliefd bij bovengrondnestelaars, zoals braam, vlier, vlinderstruik, framboos, toortsoorten. Ook overstaande kruiden zoals bijvoet, distels, koningskaars of schermbloemen kunnen dienen als nestgelegenheid. Laat de stengels staan of biedt ze gebundeld aan. Je kunt de merghoudende stengels gevuld laten: sommige bijen knagen de nestgang zelf uit. Je kunt ook stengels die al hol zijn gebruiken, zoals riet. Zorg er bij deze echter wel voor dat de achterkant altijd dicht is. Verlaten plantengallen zoals sigaargallen of galnoten worden ook af en toe gebruikt als nestgelegenheid.
- Laat het materiaal voor nestgelegenheid minstens **een paar jaar liggen**, en ruim het niet gelijk het volgende jaar op. Ten eerste worden sommige planten pas geschikt als nestplek na een aantal jaren en bovendien moet je de bijen de kans geven om zich daar te ontplooien.

Ondergrondnestelaars

- Zorg voor **zanderige, open kleine heuvels**, liefst in de zon (minimaal 6 uur). Leemhoudende grond of humusarm (geel) zand heeft de voorkeur. De heuvel hoeft niet hoger dan 80 cm te zijn. Lichte vegetatie zoals mosjes, sedums en andere laagblijvende planten kan worden toegestaan om verwaaiing te voorkomen. Grote stukken zand moeten wel bloot blijven liggen, daarom kost zo'n heuvel vrij veel onderhoud, wat vooral moet plaats vinden tussen oktober en maart
- Creëer **extra steilkantjes** bij bijvoorbeeld groeven, slootkanten, achtergelaten grondhopen. Steilkantjes hebben het meeste kans op succes als de natuurlijke sedimentlagen nog aanwezig zijn. Zodra de steilkantjes begroeid en beschut raken, worden ze ongeschikt voor de bij. Onderhoud is dus nodig. Zorg dat de steilkantjes min of meer verticaal zijn. Vanaf 10 cm diepte is het al geschikt. Stobben of omgevallen bomen (mits genoeg grond eraan) zijn ook een prima nestgelegenheid.
- **Vermijd de grond** waarin zich nesten bevinden. Het versperren van een nestingang door verschoven zand door een voet, kan ervoor zorgen dat de moeder het nest niet meer terug vindt. Wanneer het grondnest betreden moet worden voor onderhoud, weegt het onderhoud en kaal houden van de grond zwaarder op dan tegen eventuele vernietiging van een aantal nesten door erop te lopen.
- **Maak een bijenburcht.** Benieuwd hoe je dat doet? Lees dan [de instructie van Utrecht Natuurlijk](#).

Bijenhotel van hout

Onder bijenhôtels verstaan we kunstmatige nestblokken die de mens aanbiedt aan de wilde bij om hiervan gebruik te maken. Een bijenhotel biedt echter nestgelegenheid voor maar 5% van de wilde bijen soorten. Het creëren van natuurlijke nestgelegenheden geniet daarom sterk de voorkeur.

Een bijenhotel kan je het beste zelf maken. Wil je dit niet, dan kun je het beste een bijenhotel kopen via bijenhotelkopen.nl, www.veldshop.nl en de webshop van Natuurmonumenten. Er worden veel bijenhôtels aangeboden door bekende winkels en tuincentra, maar voordat je deze koopt moet je wel goed opletten of het een goede is. Van de meeste bijenhôtels uit commerciële winkels is diameter van de stokjes is vaak te groot, het hout is bewerkt met chemicaliën, het blok is opgevuld met dennenappels of losse houtblokjes/schilfers waar insecten nauwelijks gebruik van maken, de gangen zijn aan beide kanten open of de gangen zijn ruw of geschilderd waardoor de vleugels van de bijen beschadigen. Let bovendien op het FSC keurmerk. Een bijenhotel zelf maken is niet ingewikkeld. Als nestgangen kun je stengels van bijvoorbeeld bamboe gebruiken en je kunt boorgangen maken in onbewerkt, hard hout. Het hotel moet aan de volgende eisen voldoen:

- De diameter van de boorgangen en stengels moet variëren tussen de **twee en negen millimeter**.
- De boorgangen of stengels moeten **lang zijn** (minstens 8 cm) zodat er meerdere nestcellen achter elkaar gemaakt kunnen worden.
- De boorgangen of stengels moeten aan **één kant dicht zijn**.
- De ingangen van de boorgaten dienen **glad** te zijn: splinters of schilfers kunnen de vleugels van de bij scheuren. Gebruik daarom hard hout dat niet snel splintert.
- De gangen moeten **minder gevoelig zijn voor intrekking vocht** of schimmels. Gebruik daarom hard hout. Boor de gangen bij voorkeur 'op de draad' (vezelrichting). Dit voorkomt scheuren. Voldoende uitgewerkt, hard en gedroogd hout kan ook 'kops' geboord worden (=in de vezelrichting).
- Gebruik **geen hout dat bewerkt is** met (verduurzamings)middelen.
- Zorg ervoor dat het nestblok zo veel mogelijk **waterdicht** is. Vocht en schimmels kunnen de nestcellen aantasten. Een afdakje plaatsen tegen instromend water verhelpt dit.
- Zorg ervoor dat het bijenhotel **niet vol in de wind** staat of heen en weer kan bewegen.
- Plaats het bijenhotel op een **zonnige plek** (minstens 6 uur zon), en niet op het noorden.
- Plaats een bijenhotel altijd in een **omgeving waar genoeg waardevolle planten aanwezig** zijn.
- Leg een **hoopje leem** dichtbij je bijenhotel om de bepaalde soorten een extra handje te helpen. Sommige soorten gebruiken leem om de nestingang af te dichten. Dan hoeven ze minder ver te vliegen!
- **Vervang je bijenhotel** pas als er scheuren zijn ontstaan in het nestblok of als er schimmelsporen te zien zijn. Gooi het gebruikte bijenhotel pas weg als er weinig activiteit meer te zien is in het voorjaar. Om er zeker van te zijn dat alle hotelgasten hun nest hebben verlaten, kun je het beste het bijenhotel een jaar in de schaduw plaatsen: zo kunnen oude gasten er wel uit, maar komen er geen nieuwe gasten in. Na een jaar of twee, drie worden veel bijenhôtels minder geschikt.
- **Zet bijenhôtels niet te dicht bij elkaar of allemaal op één plek**. Het grote nadeel van bijenhôtels is dat ze zeer gevoelig zijn voor parasieten of andere organismen die niet bevorderlijk zijn voor de bij, zoals schimmels of mijten. Als de bijenhôtels te dicht bij elkaar staan, slaat dit gemakkelijk over van het ene nestblok naar de andere.

Heeft je bijenhotel succes? Dan zie je aan de ingangen die zijn afgedicht door de bij: dit nest is klaar!

Bijenhotel voor grondnestelaars

Je kunt gemakkelijk zelf een bijenhotel voor grondnestelaars maken:

- Maak een **kunstmatig steilkantje**: dit kan bijvoorbeeld door leemhoudend grond op te stapelen en daarboven een afdekking aan te leggen met bijvoorbeeld dakpannen. Steilkantjes moeten beschut liggen. Dakpannen met daartussen leemlagen is ook een prima nestgelegenheid. Het aanbrengen van enkele gaten om de dieren te lokken, wordt aangeraden. Let op: je hebt niet altijd gelijk het eerste jaar succes. Heb dus geduld!
- **Stapelmuur** van steen met leem ertussen is ook geschikt.

Gevulde en afgesloten gangen betekent succes!

